

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

***ПРИНЦИПИ ЗАШТИТЕ ОСОБА СА МЕНТАЛНИМ ОБОЉЕЊИМА И УНАПРЕЂЕЊА ЗАШТИТЕ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА**

*(*Документ усвојен на Пленарном састанку Уједињених Нација*

17. децембра 1991. године)

Примјена

Ове принципе треба примијенити без дискриминације по било којем основу, као што су неспособност, раса, боја коже, пол, језик, религија, политичко или друго мишљење, национално, етичко или социјално поријекло, легални или социјални статус, узраст, имовинско стање или статус рођења.

Дефиниције

У овим принципима:

а. «Правни заступник (савјетник)» означава законског или другог квалификованог представника;

б. «Независан ауторитет» је компетентани независан ауторитет прописан домаћим законом;

в. «Заштита менталног здравља» укључује анализу и дијагнозу менталног здравља особе, као и лијечење, старање и рехабилитацију због менталне болести или сумње на њено постојање;

г. «Установа за ментално здравље» је било која установа или било која јединица неке установе чија је примарна функција заштита менталног здравља;

д. «Ментално-здравствени радник» је љекар, клинички психолог, медицинска сестра/техничар, социјални радник или друга особа адекватно обучена и квалификована за специфичне вјештине релевантне за заштиту менталног здравља;

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

ђ. «Пацијент» је особа која прима ментално-здравствену заштиту и овде се укључују све особе које су примљене у установу за ментално здравље;

е. «Лични заступник» је особа којој је суд наложио да заступа интересе пацијента у било којем означеном погледу или да извршава означена права у име пацијента, те укључује родитеље или законског старатеља, уколико то није на други начин обезбијеђено домаћим законом;

ж. «Надзорни орган» је тијело успостављено у складу са принципом 17, које провјерава недобровољан пријем или недобровољно задржавање пацијента у установи за ментално здравље.

Општа ограничавајућа клаузула

Остваривање низа права која су изложена у овим принципима може да буде предмет само оних ограничења која су прописана законом и која су неопходна да би се заштитило здравље или сигурност саме особе или других, као и да би се заштитила јавна безбједност, здравље или морал или фундаментална права и слобода других.

Принцип 1. Фундаменталне слободе и основна права

1. Све особе имају право на најбољу доступну ментално-здравствену заштиту у оквиру здравственог и социјалног система заштите.
2. Све особе са менталним обољењем или које су третиране као такве, треба да буду третиране хумано и уз поштовање инхерентног достојанства људске личности.
3. Све особе са менталним обољењем или које су третиране као такве, имају право на заштиту од економске, сексуалне и друге врсте експлоатације, тјелесне или друге злоупотребе и деградирајућег третмана.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

4. Не смије бити дискриминације на основу менталног обољења. «Дискриминација» подразумијева било које разлике, искључења или преимућства која имају поништавајући ефекат или доводе до ремећења једнаког уживања права. Специјалне мјере искључиво са циљем да се заштите права или осигура њихово унапређење, када су у питању особе са менталним обољењем, не сматрају се дискриминаторним. Дискриминација не укључује било које разлике, искључења или преимућства ако су она у складу са обезбјеђивањем ових принципа и ако су неопходне да би се заштитила људска права особе са менталним обољењем или права других особа.
5. Све особе са менталним обољењем имају права да остварују сва грађанска, политичка, економска, социјална и културна права призната по Општој Декларацији о људским правима, Међународној конвенцији о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о грађанским и политичким правима, као и у другим релевантним инструментима, као што су Декларација о правима онеспособљених особа и Скуп принципа за заштиту свих особа које су под било којим обликом лишавања слободе или затварања.
6. Све одлуке које због менталне болести особе доводе до губитка њене легалне способности, као и све одлуке које се доносе због посљедица такве неспособности, захтијевају да се именује лични заступник особе и доносе се само пошто их саслуша независан и непристасан суд установљен домаћим законом. Особу, чија је способност у питању, треба представљати правни заступник. Ако особа чија је способност у питању не осигура сама свог заступника обезбиједиће јој се заступник без плаћања оног дијела трошкова за које особа нема довољно средстава. Правни заступник не може бити у истом процесу представник ментално-здравствене установе нити њен службеник а, такође, не смије бити ни члан породице особе чија је способност у питању, изузев у случајевима када суд процијени да не постоји између њих сукоб интереса. Одлуке које се тичу способности и потребе за заступником особе ће бити провјераване у разним интервалима прописаним законом. Особа чија је способност у питању, њен лични заступник ако постоји и било која друга заинтересована особа имају право да поднесу жалбу вишем суду против такве одлуке.
7. Када суд или било које друго компетентно тијело нађе да је особа са менталним обољењем неспособна да управља својим пословима, предузеће се мјере у границама неопходним и адекватним, у зависности од стања особе, да би се осигурала заштита њених интереса.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 2. Заштита малољетника

Посебну бригу треба посветити, када су ови принципи у питању, домаћем закону који се бави заштитом малољетника, да би се заштитила њихова права, укључујући, када је то неопходно, именовање другог заступника који није члан породице.

Принцип 3. Живот у заједници

Све особе са менталним обољењем имају право да живе и раде, до могућег обима, у заједници.

Принцип 4. Утврђивање постојања менталне болести

1. Утврђивање да једна особа има ментално обољење обавља се у складу са међународно прихваћеним медицинским стандардима.
2. Утврђивање менталне болести никада се не смије вршити на основу политичког, економског или социјалног статуса или чланства у некој културној, расној или религиозној групи, као ни из било ког другог разлога који није директно повезан са ментално-здравственим стањем.
3. Породични или професионални конфликти или неслагање са моралним, социјалним, културним или политичким вриједностима или религиозним вјеровањима која доминирају у заједници особе, никада не смију бити одређујући чинилац у дијагнози менталне болести.
4. Постојање ранијег лијечења или хоспитализације као пацијента не оправдава само по себи било које садашње или будуће утврђивање менталне болести.
5. Ниједна особа или ауторитет не смије класификовати особу као ментално оболелу, нити смије на други начин да укаже на то, изузев у сврхе директно повезане са менталном болешћу.

Принцип 5. Медицинско испитивање

Нико се не може присилити на медицинско испитивање са циљем утврђивања присуства или одсуства менталног обољења, изузев у складу са процедуром утврђеном домаћим законом.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 6. Повјерљивост (тајност)

Право на тајност информација које се тичу свих особа на које се ови принципи односе, мора бити поштовано.

Принцип 7. Улога заједнице и културе

1. Сваки пацијент има право да буде лијечен и збринут до највеће могуће мјере у заједници у којој живи.
2. Пацијент има право, кад год је то могуће, да се лијечи у установи за ментално здравље, близу своје куће или куће рођака или пријатеља и има право да се врати у заједницу чим то буде могуће.
3. Сваки пацијент има право на лијечење, које одговара његовој културној основи.

Принцип 8. Стандарди заштите

1. Сваки пацијент има право на такву здравствену и социјалну заштиту која је примјерена његовим здравственим потребама и има право на заштиту и лијечење у складу са истим стандардима, као и друге болесне особе.
2. Сваки пацијент треба да буде заштићен од штете, укључујући неоправдане медикаменте, злоупотребу од других пацијената, особља и других или од других радњи које проузрокују менталну патњу или тјелесну непријатност.

Принцип 9. Лијечење

1. Сваки пацијент има право да буде лијечен у најмање рестриктивној и са најмање рестриктивним и интрузивним третманом који одговара здравственим потребама пацијента и потреби да се заштити тјелесна сигурност других.
2. Лијечење и заштита сваког пацијента треба да буду засновани на индивидуално утврђеном плану, продискутованим са пацијентом, који се редовно провјерава, ревидира ако је то неопходно и спроводи од стране квалификованог професионалног особља.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

3. Заштиту менталног здравља треба увијек спроводити у сагласности са примјењиваним стандардима етике ментално-здравственог радника, укључујући међународно прихваћене стандарде, као што су принципи медицинске етике релевантни за улоге здравственог особља, нарочито љекара, затим у заштити затворених и ухапшених од тортуре и другог грубог, нехуманог и деградирајућег третмана или кажњавања, усвојених од Генералне скупштине Уједињених нација. Знање и вјештине које се тичу менталног здравља не смију се никада злоупотријебити.
4. Лијечење сваког пацијента треба да буде усмјерено на чување и унапређење личне независности.

Принцип 10. Медикација

1. Медикација треба на најбољи начин да задовољи здравствене потребе пацијента и треба да се даје пацијенту само у терапијске или дијагностичке сврхе, а никада не смије да се прописује као казна или да би се угодило другима. Субјектима код којих се примјењује параграф 15 из принципа 11 из даљег текста, ментално-здравствени радници ће преписивати само медикаменте познате и доказане ефикасности.
2. Све медикаменте ће преписивати само ментално-здравствени радник овлашћен законом и њих треба уписивати у медицинску документацију.

Принцип 11. Сагласност за лијечење

1. Никакво лијечење неће се спроводити без сагласности претходно информисаног пацијента, осим оног лијечења које је предвиђено у параграфима 6, 7, 8, 13 и 15 овог принципа
2. Сагласност након информисања је сагласност добијена слободно, без пријетњи или неприкладног наговарања, после адекватног пружања пацијенту примјерених и разумљивих информација по форми и језику за:
 - дијагностичку процјену;
 - сврху, метод и вјероватно трајање и очекивану корист од предложеног лијечења;
 - алтернативне методе лијечења, укључујући оне мање интрузивне;
 - могући бол или непријатност, ризике и споредне ефекте предложеног лијечења.
3. Пацијент може да захтијева присуство особе или особа по сопственом избору за вријеме давања сагласности.
4. Пацијент има право да одбије и прекине лијечење изузев у случајевима предвиђеним параграфима 6, 8, 13 и 15 овог принципа. Посљедице одбијања или прекида лијечења морају се објаснити пацијенту.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

5. Пацијент неће никада бити позван или наговаран да се одрекне права на сагласност прије претходног информисања. Ако пацијент то тражи, треба му објаснити да лијечење не може да се спроведе без сагласности уз претходно информисање.
6. Само у случајевима предвиђеним параграфима 6, 7, 8, 12, 13, 14 и 15 овог принципа, предложени план лијечења може да се спроведе на пацијенту без његове сагласности уз претходно информисање, и то ако су сљедећи услови задовољени:
 - ако је пацијент у релевантном времену држан као недобровољни пацијент;
 - ако је независан ауторитет, посједујући све релевантне информације, укључујући информације означене у параграфу 2 овог принципа, закључио да у релевантном времену пацијент није способан да даје или не даје сагласност након пружених информација о предложеном плану лијечења или, ако домаће законодавство тако обезбјеђује, узимајући у обзир пацијентову или сигурност других, а пацијент без разлога не даје такву сагласност;
 - ако је независан ауторитет закључио да је предложени план лијечења у најбољем интересу пацијентових здравствених потреба.
7. Параграф 6, напријед поменут, не примјењује се на пацијенту са личним, законски овлашћеним заступником који може да даје сагласност за лијечење пацијента. Само у случајевима предвиђеним параграфима 12, 13, 14 и 15 овог принципа, лијечење може да се спроведе над таквим пацијентом без његове сагласности после информисања, ако лични заступник, након добијања свих информација описаних у параграфу 2 овог принципа, да сагласност у пацијентово име.
8. Изузимајући оно што је предвиђено параграфима параграфима 12, 13, 14 и 15 овог принципа, лијечење може такође да се спроведе над било којим пацијентом без сагласности претходно информисаног пацијента, ако квалификовани ментално-здравствени радник овлашћен законом, утврди да је оно хитно неопходно, да би се спријечила непосредна или пријетећа штета пацијенту или другим особама. Такво се лијечење неће продужити након периода неопходног за ову сврху.
9. Тамо гдје је било које лијечење одобрено без сагласности информисаног пацијента, треба учинити сваки потребан напор да се пацијент информише о природи лијечења и о свим могућим алтернативама, као и да се пацијент укључи колико је то остварљиво у развој терапијског плана.
10. Свако лијечење треба непосредно забиљежити у медицинску документацију пацијента са напоменом да ли је недобровољно или добровољно.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

11. Физичко спутавање или затварање пацијента не смије се употријебити осим у складу са службено утврђеним процедурама ментално-здравствене установе и само када је то једини начин који стоји на располагању да би се спријечило непосредна непосредна или пријетећа штета за пацијента или друге. Ове се мјере не смију продужити након периода који је стриктно неопходан за ову сврху. Сви случајеви физичког спутавања или недобровољног затварања, разлози за то и њихова природа и обим се морају забиљежити у пацијентову медицинску документацију. Пацијент који је био физички спутан или затворен мора бити држан под хуманим условима и под старањем и тијесном и редовном супервизијом квалификованих чланова особља. Личном заступнику, ако постоји и ако је релевантан, треба дати хитно информацију о било каквом спутавању или затварању пацијента.
12. Стерилизација не смије никада да се изведе у циљу лијечења менталног обољења.
13. Велика медицинска или хируршка процедура може да се изведе на особи са менталним обољењем само у случајевима дозвољеним домаћим законом, гдје се сматра да би то најбоље служило здравственим потребним домаћим законом, гдје се сматра да би то најбоље служило здравственим потребама пацијента и гдје пацијент даје информисану сагласност, осим ако је пацијент неспособан да да информисану сагласност, када ће процедура бити одобрена тек након независне провјере.
14. Психохирургија и друга интрузивна и иреверзибилна лијечења менталног здравља никад се неће спроводити на пацијенту који је недобровољни пацијент у установи за ментално здравље и, у обиму у коме домаћи закон то дозвољава, она могу да се изводе на било ком другом пацијенту само када је он претходно информисан и да своју сагласност и када независно вањско тијело утврди да је то аутентична сагласност дата након претходног информисања и да лијечење најбоље служи здравственим потребама пацијента.
15. Клиничке пробе и експериментално лијечење неће се никада изводити на било којем пацијенту без сагласности информисаног пацијента, осим ако за пацијента који није способан да да ту сагласност одобрење није дао компетентни, независни надзорни орган, посебно установљен за ову потребу.
16. У случајевима означеним у параграфима 6, 7, 8, 13, 14 и 15 овога принципа, пацијент, његов лични заступник или било која заинтересована особа имају право на жалбу судском или другом независном ауторитету на терапији која се даје.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 12. Обавјештења о правима

1. Пацијента у установи за ментално здравље треба информисати што прије након пријема, на начин и језиком који пацијент разумије о свим његовим правима и у складу са овим правцима и домаћим законом, а информације треба да укључе и објашњење ових права и како се она могу остваривати.
2. Ако је пацијент неспособан и док је неспособан да схвати такве информације, његова права треба саопштити личном заступнику, ако постоји и ако је примјерен, као и особи или особама које су најспособније да репрезентују пацијентове интересе и које су вољне да то чине.
3. Пацијент који има неопходну способност за то има право да именује особу коју би требало информисати у његово име, као и особу која заступа његове интересе пред ауторитетима установе.

Принцип 13. Права и услови у установама за ментално здравље

1. Сваки пацијент у установи за ментално здравље има, нарочито, право на пуно поштовање:
 - његовог ризнавања свуда као особе пред законом;
 - његове приватности;
 - његове слободе комуникације, која укључује слободу комуникације са другим особама у установи, слободу да шаље и прима нецензурисане приватне комуникације, слободу да прима у приватности посјете правног или личног представника и, у разумном времену, других посјетилаца и слободан приступ поштанским и телефонским службама, новинама, радију и телевизији;
 - његове слободе религије или вјеровања.
2. Околина и животни услови у установама за ментално здравље треба да буду што је могуће приближнији оним за нормалним живот особа сличног узраста и нарочито треба да укључују:
 - установе за рекреативне активности и активности у слободном времену;
 - едукативне установе;
 - установе за продају или пријем потрештина за свакодневни живот, рекреацију и комуникацију;

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

- установе и одобрења да се користе такве установе за активно укључивање пацијента у активности које одговарају његовој социјалној и културној основи, као и за одговарајуће мјере професионалне рехабилитације које могу да побољшао интеграцију у заједници. Ове мјере треба да укључе професионално вођење, професионалну обуку и службе за запошљавање које ће оспособити пацијенте да осигурају или задрже запослење у заједници.
3. Ни под каквим условима пацијент не може бити субјекат принудног рада. У границама примјереним потребама пацијента и захтијевима администрације установе, пацијент треба да има могућност да изабере врсту рада коју жели да обавља.
 4. Рад пацијента у установи за ментално здравље не смије да буде експлоатисан. Сви пацијенти имају право да примају исту надокнаду за било коју врсту рада која би иначе, према домаћем закону или обичају, била плаћена за такав рад непацијената. Сваки такав пацијент у свим случајевима има право да прими правични дио надокнаде која је плаћена установи за ментално здравље за његов рад.

Принцип 14. Ресурси за ментално-здравствене установе

1. Установа за ментално здравље треба да има приступ истом нивоу ресурса, као и било која друга здравствена установа и нарочито на:
 - квалификовано медицинско и друго одговарајуће професионално особље у довољном броју и са адекватним простором да би се сваком пацијенту обезбиједила приватност и програм примјерене и активне терапије;
 - дијагностичку и терапијску опремљеност за пацијента;
 - одговарајућу професионалну заштиту;
 - адекватан, редован и свеобухватан третман, укључујући снабдијевање медикаментима.
2. Све установе за ментално здравље треба да буду под инспекцијом компетентних ауторитета, довољно честом да би се осигурало да услови, третман и заштита пацијената буду у сагласности са овим принципима.

Принцип 15. Принципи пријема

1. Када нека особа има потребу за лијечењем у установи за ментално здравље, треба уложити сваки потребан напор да се избјегне недобровољни пријем.
2. Пријем у установу за ментално здравље треба да се обавља на исти начин као и пријем у било коју другу здравствену установу због било које друге болести.
3. Сваки пацијент који није примљен недобровољно има право да напусти установу за ментално здравље у било које вријеме, осим у случају када се применијене критеријуми за његово задржавање као недобровољног пацијента изложени у принципу 16 у дањем тексту, када треба да буде информисан о свом праву.

Принцип 16. Недобровољни пријем

1. Особа може да буде примљена недобровољно у установу за ментално здравље као пацијент или пошто је већ била примљена добровољно као пацијент може да буде задржана недобровољно у ментално-здравственој установи ако, и само ако, квалификовани ментално-здравствени радник, законом овлашћен за ту сврху, утврди у складу са принципом 4, изложеним раније, да је особа ментално болесна и сматра:
 - да због тога менталног обољења постоји озбиљна вјероватноћа непосредног или пријетећег наносења штете тој или другим особама,

или

- да, у случају особе чија је ментална болест тешка и чије је расуђивање оштећено, пропуштање пријема или задржавања те особе вјероватно може да доведе до тешке детериорације њеног стања или спречавања да добије адекватно лијечење, које може бити пружено само пријемом у установу за ментално здравље, у сагласности са принципом најмање рестриктивне алтернативе. У случају наведеном у овом субпараграфу, још један здравствени радник, независан од првог, треба да буде консултован гдје је год то могуће. Ако се та консултација обави, недобровољни пријем или задржавање не смије се обавити уколико тај други здравствени радник не сложи.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

2. Недобровољни пријем или задржавање ће у почетку бити за кратак период како је то назначено у домаћем закону за опсервацију и прелиминарни третман док се не обави провјера пријема или задржавања од стране надзорног органа. Разлоге за пријем треба саопштити пацијенту без одлагања, а чињеницу пријема и основа за тај пријем треба такође брзо и детаљно саопштити и надзорном органу, пацијентовом заступнику ако га има и, ако пацијент нема примједбу, његовој породици.
3. Установа за ментално здравље може да прими недобровољно пацијента само ако је обиљежена за такву врсту пријема од стране компетентног ауторитета овлашћеног домаћим законом.

Принцип 17. Надзорни орган

1. Надзорни орган је правосудни или други непристрасни и независни орган установљен домаћим законом који функционише у складу са процедурама које је тај закон прописао. У доношељу одлука надзорном органу ће помагати један или више квалификованих ментално-здравствених радника, чије ће савјете надзорни орган узимати у обзир.
2. Иницијалну провјеру, како је одређено параграфом 2 принципа 17, одлуке да се особа прими или задржи недобровољно обавиће се у најкраћем могућем року од доношења такве одлуке и биће спроведена у складу са једноставним и брзим поступцима које прописује домаћи закон.
3. Надзорни орган ће периодично провјеравати случајеве недобровољног пријема у адекватним временским интервалима које одређује домаћи закон.
4. Недобровољни пацијент се може обратити надзорном органу и затражити отпуст или добровољни статус у временским интервалима које одређује домаћи закон.
5. При свакој провјери, надзорни орган ће размотрити да ли су још увијек испуњени критеријуми за недобровољни пријем наведени у параграфу 1 принципа 16, а уколико нису, пацијент ће бити отпуштен као недобровољни пацијент.
6. Ако се у било ком тренутку ментално-здравствени радник, одговоран за одређени случај, увјери да више нису испуњени услови за задржавање неке особе као недобровољног пацијента, он ће наредити њено отпуштање као недобровољног пацијента.
7. Пацијент, његов лични заступник или било која заинтересована особа имају право да се жале вишем суду на одлуку о пријему или задржавању пацијента у установи за ментално здравље.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 18. Процедурална заштита

1. Пацијент има право да изабере и именује правног заступника који ће га представљати, укључујући и појављивање у поступцима приговора или жалбе. Ако пацијент не обезбиједи ове услуге, омогућиће му се заступник, без плаћања оног дијела трошкова за који пацијент нема довољно средстава.
2. Пацијент такође има право на услуге преводиоца, уколико су неопходне. Када су такве услуге неопходне, а пацијент их не обезбиједи, обезбиједиће се без плаћања оног дијела трошкова за који пацијент нема довољно средстава.
3. Пацијент и његов правни заступник могу у току било које расправе захтијевати независни извјештај о менталном здрављу као и било који други извјештај, усмени, писмени или други доказ који је релевантан и прихватљив.
4. Копије медицинског картона пацијената и свих извјештаја и докумената који се предају треба дати пацијенту и његовом правном заступнику, осим у посебним случајевима када се утврди да би то нанијело штету здрављу пацијента или угрозило безбједност других особа. Ако то домаћи закон предвиђа, сваки документ који се не даје пацијенту, треба дати његовом личном или правном заступнику. Када се било који дио који дио документа држи у тајности од пацијента, он и његов правни заступник, ако га има, добиће обавјештење о задржавању информација и разлоге за то, што ће бити предмет судске провјере.
5. Пацијент, као и његови лични и правни заступник имају право присуствовати, учествовати и бити саслушани на било којој расправи.
6. Ако пацијент, његов лични или правни заступник захтијевају да одређена особа буде присутна на расправи то ће бити дозвољено, осим ако се утврди да присуство те особе може нанијети озбиљну штету здрављу пацијента или угрозити безбједност других особа.
7. Свака одлука о томе да ли ће расправа или неки њен дио бити јавни или затворени за јавност и да ли ће се о томе јавно извјештавати биће донијета са пуним поштовањем пацијентове жеље, потребом да се поштује његова приватност и приватност других особа, да се спријечи наношење озбиљне штете здрављу пацијента или угрожавање безбједности других особа.
8. Пресуда донесена на основу расправе и образложење пресуде биће дати у писменој форми. Копије ће бити уручене пацијенту, његовом личном и правном заступнику. Одлука да ли ће пресуда бити објављена у потпуности или дјеломично биће донесена са пуним уважавањем жеље пацијента, потребе да се поштује његова приватност и приватност других особа, те да се спријечи наношење озбиљне штете здрављу пацијента или угрожавање безбједности других особа.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 19. Приступ информацијама

1. Пацијент (термин који у овом принципу укључује и бившег пацијента) има право приступа информацијама које се односе на њега у здравственом картону или личном досијеу које води установа за ментално здравље. Ово право може да се ограничи да би се спријечило наношење озбиљне штете здрављу пацијента или избјегло угрожавање безбједности других особа. Ако то предвиђа закон, свака информација која се не даје пацијенту, а када може да се обезбиједи повјерљивост, даје се пацијентовом личном или правном заступнику. Ако се нека информација задржава од пацијента, он или његов правни заступник, ако га има, примиће обавјештење о задржавању информација и разлoзима за задржавање, што ће бити предметом судске провјере.
2. Сви коментари у писаној форми пацијента, личног или првог заступника пацијента биће, по захтијеву, убачени у досије пацијента.

Принцип 20. Осуђена лица

1. Овај принцип се односи на особе које издржавају казну затвора за кривичне преступе или су у притвору ради кривичног или истражног поступка, а за које је утврђено да имају ментално обољење или се вјерује да га могу имати.
2. Све такве особе треба да имају најбољу могућу заштиту менталног здравља ккао то предвиђа принцип 1. Ови принципи се у највећој мјери односе на њих, уз ограничене модификације и изузетке које налажу околности. Никакве модификације или изузеци не смију угрозити права особе наведене у параграфу 5 принципа 1.
3. Домаћи закон може овластити суд или другу надлежну институцију, која ће на основу компетентног и независног медицинског мишљења наложити да се таква особа прими у установу за ментално здравље.
4. Лијечење особа за које је утврђено да имају ментално обољење мора у свим околностима бити у складу са принципом 11.

УДРУЖЕЊЕ ПСИХИЈАТАРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

www.upubih.com

Принцип 21. Жалбе

Сваки пацијент и бивши пацијент имају право жалбе кроз поступак прописан домаћим законом.

Принцип 22. Надзор и правни лијек

Државе ће обезбиједити да одговарајући механизми буду на снази, да би се побољшала сагласност са овим принципима, и то за надзор установа за ментално здравље, за подношење, разматрање и рјешавање жалби, институције за одговарајуће дисциплинске и судске процедуре за лоше професионално поступање или кршења права пацијената.

Принцип 23. Примјена

1. Државе ће примјењивати ове принципе путем одговарајућих законских, судских, административних, едукативних и других мјера, које ће повремено ревидирати.
2. Државе ће упознати широку јавност о овим принципима путем одговарајућих средстава.

Принцип 24. Мјера у којој се принципи односе на установе за ментално здравље

Ови принципи се односе на све особе које су примљене у установу за ментално здравље.

Принцип 25. Заштита постојећих права

Неће бити ограничавања или дјеломичног укидања било којег од постојећих права пацијента, укључујући права која признају међународни или домаћи закон у примјени под изговором да ови принципи не признају таква права или да их признају у мањем обиму.